

ДАЙЛІДЗІЦЬ – ЖЫЦЦЯВЕЯЦЬ:
МАТЭРЫЯЛЫ ДА СЛОЎНІКА АКАЗІЯНАЛЬНАЙ ЛЕКСІКІ
20–30-Х ГАДОЎ XX СТАГОДДЗЯ

ДАЙЛІДЗІЦЬ. Ад дойд. Адпаведнік рускаму “созидать”: *Хто дайлідзіць духу трыкліні?..* (У.Дубоўка).

ДАКУЧЛІВА-НУДНЫ. Складаны прыметнік ад *дакучлівы і нудны*: *Няўважна слухаў Даніла дакучліва-нудныя словы* (М.Зарэцкі).

ДАЛЁКА-БЛІЗКІ. Складаны прыметнік ад *далёкі і блізкі*: *... нядоўга погляд мой лавіў далёка-блізкія прасторы...* (А.Гурло).

ДАЛЁКА-ГЛЫБОКА. Складанае прыслоўе ад *далёка і глыбока*: *Яе [бландзінкі-тэлеграфісткі] сіне-васільковыя вочкі... так набліжалі яе да таго ідэала жанчыны, які хаваўся недзе далёка-глыбока ў сэрцы Кастуся* (Хв.Шынклер).

ДАЛЯВЕДНЫ. Які ведае (зведаў) далі сні, блакітны (колера даляў).?: *... даляведныя вочы праменілі гордасцю...* (У.Дубоўка).

ДАЎГАЗВОННЫ. Які доўга звоніць (звініць): *Разліюся струною дажджоў даўгазвонных...* (У.Дубоўка).

ДЗЕЛАВІТА-СПАКОЙНЫ. Складаны прыметнік ад *дзелавіты і спакойны*: *...Яна была дзелавіта-спакойная і, як зазвычай, – пэўная ў сабе, вясёлая сваёй раўнамернай вясёласцю...* (М.Зарэцкі).

ДЗІВОСНА-МЯККІ. Складаны прыметнік ад *дзівосны* (або *дзівосна* (прыслоўе меры і ступені)) і *мяккі*: *І сонца, і бэзавы пах, і аксамітная цепль вясновага надвячорку – усё гэта ўліло ў сэрца Лясніцкага ружовую слодыч, атуліла павевам дзівосна-мяккай пяшчоты* (М.Зарэцкі).

ДЗІВОСНА-ПЕРАБЛЫТАНЫ. Складаны прыметнік ад *дзівосна* (прыслоўе спосабу дзеяння) і *пераблытаны*. Пераблытаны ў нязвычайнай манеры; незвычайна, мудрагеліста пераблытаны: *Дрэвы і кусты абгароджвалі прагалінку шчыльнай, быццам наўмысля зробленай сцяной, на якой дрыготна бегалі калматыя, парваныя водбліскі агню і вырывалі з цемры дзівосна-пераблытаныя жмуты голага веця* (М.Зарэцкі).

ДЗІВОСНА-ПРЫГОЖЫ. Складаны прыметнік ад *дзівосны* (або *дзівосна* (прыслоўе меры і ступені)) і *прыгожы*: *...Народ ператворыць іх у дзівосна-*

прыгожыя легенды, якія панясуць у вякі памяць аб грозных днях крывавае эпохі... (М.Зарэцкі).

ДЗІКА-БУРЛІВЫ. Складаны прыметнік ад *дзікі і бурлівы*: *Гэта быў дзіка-бурлівы бязмежны бунт...* (М.Зарэцкі).

ДЗІКА-ГЛУХІ. Складаны прыметнік ад *дзікі і глухі*: *...Паміж мной і вёскай была такая дзіка-глухая сцяна варожасці* (М.Зарэцкі).

ДЗІКА-ГУЛЛІВЫ. Складаны прыметнік ад *дзікі і гуллівы*: *І Лідачка чуе, як унутры ўзрываюцца дзіка-гуллівыя хвалі, як выпіхаюць з грудзей яны крыкі вар'яцкія, брыдкія...* (М.Зарэцкі).

ДЗІКА-ЖУДАСНЫ. Складаны прыметнік ад *дзіка* (прыслоўе меры і ступені) і *жудасны*. Неверагодна жудасны; невыносна жудасны: *Жудасным, дзіка-жудасным – да болю, да пякучых слёз – здалося яму гэтае злучэнне маленькай Аленкавай галавы з такім жорсткім нечалавечым ударам* (М.Зарэцкі).

ДЗІКА-ЗБЯНТЭЖАНЫ. Складаны прыметнік ад *дзікі і збянтэжаны*: *Потым ён сутаргавата ўзняў галаву, зірнуў у твар Лясніцкаму дзіка-збянтэжаным поглядам і загаварыў шпарка, хапліва, не саромячыся таго, што голас дрыжыць і рвецца со слёз, што вусны трасуцца, ледзь спраўляюцца прапускаяць напорна-блытанья словы...* (М.Зарэцкі)

ДЗІКА-ІМПЭТНЫ. Складаны прыметнік ад *дзікі і імпэтны*: *Часамі яму здавалася, што ўзмыўна-бурлівае народнае абурэнне ўносіць яго на сваіх хвалях некуды высока-высока, на страшна і прыгожае ўзвышша – ... там сціскаецца сэрца ад наплыву дзіка-імпэтнага парывання...* (М.Зарэцкі).

ДЗІКА-ПРЫГОЖЫ. Складаны прыметнік ад *дзікі і прыгожы*. *І вось пачуў раптам Лясніцкі, што проці яе волі пачынае развейвацца салодкі тлум, што ўсё часцей расплываецца хваляй густой на істоце адчування тупой пярэсыці, што прыгледзелася ўжо, стала абыклым тое, што раней распяляла магутным агнём, што абурала дзіка-прыгожым захапленнем* (М.Зарэцкі).

ДЗІЛІНЬБОМІЦЬ. Выконваць дзеянне паводле гукапераймальнага слова “дзілінь-бом”; пазвоньваць пры руху (яздзе): *Парка цугам дзіліньбоміць...* (М.Грамыка).

ДЗІЎНА-ВЯСЁЛА. Складанае прыслоўе ад *дзіўна і вясёла*: *... дзіўна-вясёла ад гэтай музыкі косы звіняць* (Н.Арсеннева).

ДЗІЎНА-ГЛЫБОКІ. Складаны прыметнік ад *дзіўны* (або *дзіўна* (прыслоўе меры і ступені)) і *глыбокі*: *Як прыемна, як радасна чуць гэтую жаркую*

блізкасць, гэту смелую сілу, што цягне к сабе, прымушае забыцца на ўсё, на ўсё чыста, і глядзець бясконца ў **дзіўна-глыбокія** чорныя вочы (М.Зарэцкі); Ён глядзіць у самае сэрца сваімі вачмі – **дзіўна-глыбокімі**, цёплымі (М.Зарэцкі).

ДЗІЎНА-ЗНАЁМЫ. Складаны прыметнік ад *дзіўны* (або *дзіўна* (прыслоўе меры і ступені)) і *знаёмы*: *Адзін голас быў бацькаў, а другі невядома чый, але дзіўна-знаёмы і прыемны* (М.Зарэцкі).

ДЗІЎНА-НОВЫ. Складаны прыметнік ад *дзіўны* (або *дзіўна* (прыслоўе меры і ступені)) і *новы*: *А Андрэй урачыста выбіваў дзіўна-новыя незвычайныя словы* (М.Зарэцкі); *І вось надыйшоў той гістарычна-яскравы дзень, калі ўзвіўся над горадам чырвоны сцяг і калі ў горад прыйшло дзіўна-новае жыццё...* (М.Зарэцкі); *А над горадам віўся чырвоны сцяг, і ў горадзе пачыналася дзіўна-новае жыццё, поўнае рэзкіх кантрастаў і цудоўна-дружных суладдзяў* (М.Зарэцкі).

ДЗІЎНА-ПРЫВАБНЫ. Складаны прыметнік ад *дзіўны* (або *дзіўна* (прыслоўе меры і ступені)) і *прывабны*: *Твар яго і цяпер яшчэ быў прыгожы, але не было ў ім той невымоўна-жывой адухоўленасці, якая рабіла характэрнае асабліва яскравым і дзіўна-прывабным* (М.Зарэцкі).

ДЗІЎНА-ПРЫГОЖЫ. Складаны прыметнік ад *дзіўны* (або *дзіўна* (прыслоўе меры і ступені)) і *прыгожы*: *Ляна [Ліна] выпрасталася перад ім [Гуторскім] ва ўвесь рост, зграбная, дзіўна-прыгожая...* (М.Зарэцкі); *Ён [Яроцкі] дзіўна-прыгожы сваёй ... сілай...* (М.Зарэцкі); *Ля ракі ў кустох салавей спяваў сваю дзіўна-прыгожую песню...* (С.Сямашка); *Вецер дзіўна-прыгожымі згукамі новы шэпт, новы след выклікаў* (Н.Арсеннева).

ДЗІЎНА-РОЗНЫ. (пераважна ў мн.ліку). Складаны прыметнік ад *дзіўны* (або *дзіўна* (прыслоўе меры і ступені)) і *розны*: *Мізэрная рэчка Латаўка абярнулася ў непераступны рубеж і нахабна разбіла жыццё на два дзіўна-розныя светы* (М.Зарэцкі).

ДЗІЎНА-СМЕЛЫ. Складаны прыметнік ад *дзіўны* (або *дзіўна* (прыслоўе меры і ступені)) і *смелы*: *І Лясніцкі цэлую гадзіну сядзеў з гэтым афіцэрам, рады, што хоць з п'яным здолеў знайсці нешта супольнае, дружна, што хоць праз яго падыдзе бліжэй да гэтага дзіўна-смелага ўзрушэння* (М.Зарэцкі).

ДЗЯВОЦКА-ЧЫСТЫ. Чысты, як дзяўчына (дзявоцкае): *...І ярына ўсміхаецца дзявоцка-чыстай вясёлай рунню* (М.Зарэцкі).

ДЗЯЦІННА-ЧЫСТЫ. Чысты, як дзіця (дзіцячае): *Яна, мусіць, узрадавалася прыезду Лясніцкага, бо ў яе вачах – і цяпер яшчэ дзяцінна-чыстых – адразу запыхаў вясёлы іскрысты агеньчык* (М.Зарэцкі).

ДРАЖЛИВА-ЕДКІ. Складаны прыметнік ад *дражлівы і едкі*: *Як убачыў Лясніцкага і Ніну, ён памкнуўся быў усміхнуцца, але замест усмешкі выйшла ў яго нейкая **дражліва-едкая** грываса* (М.Зарэцкі).

ДРОБНА-РАСКАЦІСТА. Складанае прыслоўе ад *дробна і раскаціста*: *А званочкі залатыя **дробна-раскаціста** звоняць...* (М.Нікановіч).

ДРУЖНА-ІМКЛІВЫ. Складаны прыметнік ад *дружны і імклівы*: *Гукі аркестра спляліся цяпер з **дружна-імклівым** хорам людскіх галасоў, з пераблытаным гоманам – не то магутным, не то проста бязладным* (М.Зарэцкі).

ДРЫГОТНА-ЧЫРВОНЫ. Складаны прыметнік ад *дрыготны і чырвоны*: *У **дрыготна-чырвонай** цішы ... Жвіроўскі-сын думаў аб тым, як, што зрабіць, каб пазбыцца адвечных бацькавых здэкаў* (М.Зарэцкі).

ДРЫМОТЛІВЫ. Які характарызуецца дрэмотай, схільны да дрэмоты; заспаны, у стане дрэмоты: *Выйдзеш ты [Волга] з **дрымотлівых** плёсаў...* (М.Лужанін).

ДУМНА. Задуменна, у роздуме: *Я не сокал зоркавокі, не арол адважны, што так **думна** за аблокі ўзносіцца з іх кажны* (Я.Купала); *... стане **думна**, сын мой...* (Я.Купала).

ДУШАКРЫЎ. Той, хто крывіць душой; падманшчык: *Прайшлі **душакрывы**...* (В.Марыкоў).

ДУШНА-КВЯЦІСТЫ. Складаны прыметнік ад *душны і квяцісты*: *...Згінулі **душна-квяцісты** я светлыя дні...* (М.Зарэцкі).

ДУШНА-САЛОДКІ. Складаны прыметнік ад *душны і салодкі*: *Зямля нібы раставала, растаплялася ў **душна-салодкай** мласці...* (М.Зарэцкі).

ДУШНА-ЯСКРАВЫ. Складаны прыметнік ад *душны і яскравы*: *Калі ж сонца пад паўдзён падабралася, калі застыгла ў паветры **душна-яскравая** спякота, тады ўзяла сілу фізічная змора – заснуў цяжкім ліхаманкавым сном* (М.Зарэцкі).

ДЫНАМІЦЬ. Утвараць дзеянне падобна дынама; імкліва (хутка) нешта выконваць: *Не дзівіся: ніколі на свеце без змагання жыццё не **дынаміць*** (У.Дубоўка); *Часамі хочацца з запалам мне **дынаміць*** (Т.Кляшторны); *Мне казалі ў плакучую восень: “Толькі вёснамі сэрца **дынаміць**”* (Ю.Лявонны); *... працяю дні там **дынаміць**...* (С.Ракіта).

ЕЗУІЦКА-БЯЗВІННЫ. Бязвінны, як езуіт (езуіцкае): *Пацяроб хітра падміргнуў яму ... і потым, узяўшы езуіцка-бязвінны від ды пазіраючы скоса на камсамольца Віктара, працягнуў...* (М.Зарэцкі).

ЖАЛАСНА-НАІЎНЫ. Складаны прыметнік ад жаласны і наіўны: *Глустыя плямы, якімі пакрыта была картка, надавалі бязмежна пакрыўджаны выгляд мініяцюрнаму жаласна-наіўнаму, як у птушаняці, тварыку* (М.Зарэцкі).

ЖАЛАСНА-ПАГАРДЛІВЫ. Складаны прыметнік ад жаласны і пагардлівы: *Пацяроб, учыніўшы на твары сваю жаласна-пагардлівую міну, далікатна махнуў рукой* (М.Зарэцкі).

ЖАЛАСНА-ПАКУТНЫ. Складаны прыметнік ад жаласны і пакутны: *...Твар крывіўся ў жаласна-пакутную міну* (М.Зарэцкі).

ЖАЛАСНА-ПРЫГОЖА: Складанае прыслоўе ад жаласна і прыгожа: *Жаласна-прыгожа льюцца ў небе гукі...* (Я.Котас).

ЖАЛАСНА-СУМНА. Складанае прыслоўе ад жаласна і сумна: *Вецер гудзіць, завывае, так жаласна-сумна шуміць...* (К.Буйло).

ЖАЛЯЗІСТА. Трывала, надзейна, гвёрда, непарушна (ад жалязісты або ад жалеза): *Сядзьце роўна, жалязіста, мазаліста і крывіста...* (Я.Купала).

ЖАРТАЎЛІВА-ГАРЭЗНЫ. Складаны прыметнік ад жартаўлівы і гарэзны: *Гэтыя ціхамірныя хатнія гукі нагадвалі Тацяне пра познюю пару і зганялі той жартаўліва-гарэзны настрой, які, фактычна, штурхнуў яе на гэту начную праходку* (М.Зарэцкі).

ЖАРТАЎЛІВА-ЛЁГКІ. Складаны прыметнік ад жартаўлівы і лёгкі: *Заўсёды вясёлая, гаваркая – яна ўсюды, дзе б ні была, узнімала вакол сябе жартаўліва-лёгкі настрой...* (М.Зарэцкі).

ЖАРТЛІВА-ВЯСЁЛЫ. Складаны прыметнік ад жартлівы і вясёлы: *...Ён сам збіраў іх на сцэне, прачытваў і даваў спрытныя жартліва-вясёлыя адказы* (М.Зарэцкі).

ЖАРТЛІВА-ІРАНІЧНЫ. Складаны прыметнік ад жартлівы і іранічны: *Гаворкая Тацяна без канца апавядала ёй розныя цікавыя гісторыі ці з свайго, ці з чужога жыцця, падаючы ўсё ў такім тоне, які мімаволі настрайваў на лёгкія жартліва-іранічныя адносіны да жыцця...* (М.Зарэцкі).

ЖАРТЛІВА-ЛАГОДНЕНЬКІ. Складаны прыметнік ад *жартлівы і лагодненькі*: *Ён уздыхнуў, хацеў усміхнуцца з жартліва-лагодненькім жалею...* (М.Зарэцкі).

ЖАРТЛІВА-СУПЯРЭЧЛІВЫ. Складаны прыметнік ад *жартлівы і супярэчлівы*: *Якуб наўмысля трымаў далей свой жартліва-супярэчлівы тон...* (М.Зарэцкі).

ЖАРТЛІВА-СЯРДЗІТЫ. Складаны прыметнік ад *жартлівы і сярдзіты*: *Каб схавачь сваё раптоўнае ўзрушэнне, яна ўзяла жартліва-сярдзіты тон...* (М.Зарэцкі).

ЖАРТОЎНА-ПАГАРДЛІВЫ. Складаны прыметнік ад *жартоўны і пагардлівы*: *Міхась зірнуў на яго скосу, сказаў жартоўна-пагардлівым тонам...* (М.Зарэцкі)

ЖАЎТАВАТА-ЗЯЛЁНЫ. Складаны прыметнік ад *жаўтаваты і зялёны*; зялёны з жаўтаватым адценнем: *Яшчэ навап больш прыгожай здавалася акаляючая мастацкасць жаўтавата-зялёных убораў* (Я.Скрыган); *У тым месцы, дзе канчаецца вада і пачынаецца жаўтавата-зялёны, пацягнушы бераг, стаіць прыкручаны к слупку новенькі невялічкі паром* (К.Чорны).

ЖАЎТАВАТА-ТРАВЯНЫ. Складаны прыметнік ад *жаўтаваты і травяны*; з жоўтай травы: *А сонца сыдзе залатыя пырскі на жаўтавата-травяную гладзь...* (А.Звонак).

ЖАЎТАЛІСЦЕ (ЖОЎТАЛІСЦЕ). Жоўтае лісце: *Было яно калісьці, калі, як жаўталісце, жылі мы – не жылі* (Я.Купала); *Не акроніцца радасць ды сокам ў жоўталісці асеннім асін* (Я.Пушча); *Зацвілі... Зацвілі... Завіліся!.. Жоўталісцем асення сцежкі...* (П.Трус); *...Сум і жаўталісце...* (П.Трус); *Калі ж у кватэрым жаўталісці навек загубім боль душы* (П.Трус); *Ой, ды ўюцца ў лузе сцежкі ў жаўталісці!..* (П.Трус); *Сохне твар, як жаўталісце...* (А.Александровіч); *Жаўталісцямі дні дагараюць...* (П.Глебка); *За акном шумела лісце ў лістападным жаўталісці...* (З.Астапенка); *Сіне-люстраная даль, промень ў сухім жоўталісці...* (З.Бандарына); *Жаўталісце з роем павуцін у маністу восені сплялося* (А.Куляшоў); *Радасна і сумна шалясцяць асіны – гоман жаўталісця я пачуў у іх...* (А.Куляшоў); *Адляцяць журавы і ў сівых туманох ападзе на зямлю жоўталісце усё...* (М.Машара); *... тчэ [дзень] у сэрцы жаўталісцем узор вячэрняе зары* (М.Машара); *... разложыць [восень] карты жаўталісця і зафарбуе клён у кроў* (М.Машара).

ЖАЎТАРОГІ. З жоўтым(і) рагамі (рогам); які нагадвае жоўты(я) рог(і): *І месяц скрывіўся, як чорт жаўтарогі* (У.Хадыка).

ЖАЎТАТКАНЫ. Тканы (вытканы) жоўтым (колерам); жоўты: *Не запеніць тут адценняў жаўтатканая трава...* (А.Дудар).

ЖАЎТАЦВЕЦЕНЬ (ЖОЎТАЦВЕЦЕНЬ). Жоўтая цвечень: *І ў жаўтацвечені пад ярам і далінай тале ў каўшах асенняе віно* (П.Трус); *Пазрываў у маленстве я церні, з жоўтацвеченю смутак атрос* (Я.Пушча).

ЖАЎТЛЯВА-ЗЯЛЁНЫ. Складаны прыметнік ад жаўтлявы і зялёны; зялёны з жаўтлявым адценнем: *На жаўтлява-зялёным празрыстым фоне маладога лёну буйнымі сінімі зоркамі красавалі васількі* (М.Зарэцкі); ... *Ці ёсць што прыгажэйшае ад гэтага мяккага, бязмежнага лірычнага злучэння фарбаў: сінія-сінія васількі ў кволым жаўтлява-зялёным лёне?* (М.Зарэцкі).

ЖАЎТЛЯВА-ПРАЗРЫСТЫ. Складаны прыметнік ад жаўтлявы і празрысты: *Калі праходзіць міма Барковіч, агеньчык на момант ловіць яго ў сваё жаўтлява-празрыстае ўлонне...* (М.Зарэцкі).

ЖВІРЫЦА. Крышыцца, утвараючы жвір; пераутварацца ў жвір: *На гэтай здзічэласці змучаных дзён, на шчэбнях руінных, дзе жвірыцца камень, эпохі паралюш, злачынствы, праклён* (Я.Пушча).

ЖОРСТКА-ЛЕДЗЯНЫ. Складаны прыметнік ад жорсткі і ледзяны: ...*Усе гэтыя цяжкія, нешчаслівыя дні выдваліся ёй адным чорным правалам, з якога патыхаў жорстка-ледзяны холад...* (М.Зарэцкі).

ЖОРСТКА-СПАКОЙНЫ. Складаны прыметнік ад жорсткі і спакойны: *Гэтыя цені – у глыбока-тужлівых і жорстка-спакойных скаргах сялян...* (М.Зарэцкі).

ЖОРСТКА-СУР'ЁЗНЫ. Складаны прыметнік ад жорсткі і сур'ёзны: *Лясніцкі бачыў, як сялянскія твары – у большасці маладыя, яшчэ зусім юнацкія – прымалі жорстка-сур'ёзны выраз...* (М.Зарэцкі).

ЖОЎТА-ЗВОННЫ. Які адносіцца да жоўтых званоў (жоўтага звону); звоніць у пару адцвітання (увосень); сумны: ... *але сёння яна [радасць] паасенняму жоўта-звонным сустрэне гулам* (Я.Пфляўмбаўм).

ЖОЎТА-РУЖОВЫ. Складаны прыметнік ад жоўты і ружовы: *Зацягнулася на даляглядзе неба жоўта-ружовымі колерамі...* (В.Каваль);

ЖОЎТА-ТУЖЛІВЫ. Складаны прыметнік ад жоўты і тужлівы: *І хто можа забараніць шчыра і моцна любіць цябе, жоўта-тужлівая, сумная восень!* (М.Зарэцкі)

ЖОЎЦЬ. Жаўцізна (ад жоўты): *У зялёным лісці распаўзлася празрыста-кволая жоўць* (М.Зарэцкі).

ЖУДАСНА-БЛІСКУЧЫ. Складаны прыметнік ад *жудасна* (прыслоўе спосабу дзеяння) і *бліскучы*: *...Ён пачаў наступаць на Гвардыяна ў грознай павольнасці, працінаючы яго вострым жудасна-бліскучым зіркам* (М.Зарэцкі).

ЖУДАСНА-ВЯЛІКІ. Складаны прыметнік ад *жудасны* (або *жудасна* (прыслоўе меры і ступені)) і *вялікі*: *І вось раптам ускочыў на пляцоўку вагона жудасна-вялікі грамозны матрос...* (М.Зарэцкі).

ЖУДАСНА-ДЗІКІ. Складаны прыметнік ад *жудасны* (або *жудасна* (прыслоўе меры і ступені)) і *дзікі*: *...Калі ўваскрэслі ў вушах жудасна-дзікія стогны і енкі, калі ўваччу выразна, як жывы, паўстаў чысты вобраз таго найўнага белага хлопчыка, – голас яго пачаў выяўна зрэжаць...* (М.Зарэцкі).

ЖУДАСНА-ЖОРСТКІ. Складаны прыметнік ад *жудасны* (або *жудасна* (прыслоўе меры і ступені)) і *жорсткі*: *Ужо надыхае [смерць] магільным холадам, ледзяніць слабае сэрца прыткнёным рукі свае жудасна-жорсткай* (М.Зарэцкі).

ЖУДАСНА-КРЫВАВЫ. Складаны прыметнік ад *жудасны* (або *жудасна* (прыслоўе меры і ступені)) і *крывава*: *Потым ім стала зразумела гэтае дзіўна з'явішча, калі і яны дотлечыліся да гледачоў жудасна-кывавае драмы* (М.Зарэцкі).

ЖУДАСНА-ПУСТА. Слова катэгорыі стану ад *жудасна* і *пуста* або ад прыметніка *жудасна-пусты*: *Здавалася, што валішся ўвесь у бяздонную процьму, дзе жудасна-пуста, дзе ані косачкі свету, дзе страшна...* (М.Зарэцкі).

ЖУДАСНА-ПУСТЫ. Складаны прыметнік ад *жудасны* (або *жудасна* (прыслоўе меры і ступені)) і *пусты*: *Ён рад, што хаця ў цемры не відаць таго жудасна-пустога ложка, які мулкім ражном застраў у яго ўваччу* (М.Зарэцкі); *...І ў пакоі зноў бяздонна раскрываецца тая жудасна-пустая цішыня* (М.Зарэцкі).

ЖУДАСНА-ЎПАРТЫ. Складаны прыметнік ад *жудасны* (або *жудасна* (прыслоўе меры і ступені)) і *ўпарты*: *Ён бачыў, як, абабранае да ніткі, – яно то там, то сям дае жудасна-ўпарты дружны адпор нямецкім рабаўнікам* (М.Зарэцкі).

ЖУДАСНА-ЦІХІ. Складаны прыметнік ад *жудасны* (або *жудасна* (прыслоўе меры і ступені)) і *ціхі*: *Ступіўшы некалькі крокаў наперад, ён*

сціснуўся ўвесь у цвёрдай каменнай злосці і выдушыў з сябе **жудасна-ціхім** перажабленым голасам... (М.Зарэцкі).

ЖУДЗЬ. Жуда: *Кінь, паэт, сваіх песняў жудзь...* (Ю.Лявонны); ... *табой [жанчынай] збавёны не вызнае жудзь* (У.Жылка); ... *затопім жудзь* вякоў у *пене струн...* (Хв.Ільяхэвіч); ... *і сонцам расквеціцца дзікая жудзь* (М.Машара); *Толькі Ты, мая Матка-Краіна, радасць песціш у сэрцы адна; ні за што тваю жудзь не пакіну, буду ніць з табой чарку да дна* (М.Машара).

ЖУЦЬ. Ад рускага “жуткий”: ... *я ўспамінаю аб дальнім і сумным, тым, што навеяла жуць* (В.Маракоў); ... *гэту стому майскай асалоды на жуць зімы сягоння не змяніць* (В.Маракоў); *Гэту жуць не размыеш дажджом* (М.Машара).

ЖЫВАТВОРНАКРЫНІЧНЫ. Які асацыюецца з жыватворнай крыніцай; які адносіцца да жыватворнай крыніцы; які нагадвае жыватворную крыніцу; які ажыўляе, натхняе. Тут: перан.-іранічн., у складзе ветлівага зварота: [Мікіта]: ...*Толькі прымеце мяне, жыватворнакрынічная мамзэль Наста, у пакорныя і вечныя слугі...* (Я.Купала).

ЖЫВАТВОРЧАСЦЬ. Жывая (актыўная) творчасць: *Маладыя сілы краю жыватворчасцю бурляць...* (Я.Журба).

ЖЫЦЦЯВЕЙНЫ. Які (ад якаста) вее жыццём; жыццесцвярджальны, радасны: ... *з па-над бору круўным морам пачне ўсходзіць і заводзіць сонца спацыр жыццявейны...* (Г.Гартны); *Так бывае, калі хто заблудзіць даліной жыццявейных зарніц* (А.Александровіч).

ЖЫЦЦЯВЕЯШЬ. Поўніцца жыццём, заклікаць да жыцця; быць жыццявейным: *Ксзыталіся думкі, палалі, жыццявеялі ў сэрцы маім* (Н.Маркава).